

บทบาทของวิทยุชุมชนที่มีต่อการเผยแผ่หลักธรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
The Role of Community Radio towards Dhamma Propagation
According to Theravada Buddhist Philosophy

พรประทาน ชูโต

Pornpratan Chuto

กฤตสุชิน พลเสน

Kitsuchin Ponsen

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Graduate School Mahamakut Buddhsit University

E-mail: Kitsuchin.pon@mbu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 5 กรกฎาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 25 กรกฎาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 26 กรกฎาคม 2565

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของวิทยุชุมชน 2) เพื่อศึกษาการเผยแผ่หลักธรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท 3) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของวิทยุชุมชนที่มีต่อการเผยแผ่หลักธรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า วิทยุชุมชน มีบทบาทคือ 1. บทบาทนำเสนอข้อมูลข่าวสาร 2. บทบาทในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบ่งปัน 3. บทบาทในการสะท้อนปัญหา 4. บทบาทความมั่นคง ความรัก ความสามัคคีในชาติ 5. บทบาทด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น สำนึกรักบ้านเกิด 6. บทบาทด้านพัฒนาประเทศ 7. บทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนา 8. บทบาทด้านการศึกษา 9. บทบาทด้านความบันเทิง หลักธรรมที่เป็นแนวทางการเผยแผ่คือ 1.องค์แห่งธรรมกถึก ธรรมที่ผู้แสดงธรรมหรือสั่งสอนคนอื่นควรตั้งไว้ในใจ 2. เทศนาวิธีลีลาการสอน ชี้ให้ชัด ชวนให้ปฏิบัติ ไร้ให้กล้า ปลุกให้รำแรง หลักธรรมที่เหมาะสมในการเผยแผ่ 1.ไตรสิกขาการฝึกหัดอบรมกายวาจาใจและปัญญาให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดคือพระนิพพาน 2.อริยสัจ 4 ความจริงอันประเสริฐ 3.อนุปุปพิภกา 5 เรื่องที่กล่าวถึงตามลำดับ, ธรรมเทศนาที่แสดงเนื้อความลุ่มลึกลงไปโดยลำดับเพื่อขัดเกลาอัธยาศัยของผู้ฟังให้ประณีตขึ้นไปเป็นชั้นๆ จนพร้อมที่จะทำความเข้าใจในธรรมส่วนปรมาตม์ วิเคราะห์บทบาทของวิทยุชุมชนที่มีต่อการเผยแผ่ มีดังนี้ 1. บทบาทความสำคัญของวิทยุชุมชนต่อการเผยแผ่ 2.บทบาทวิธีการเสนอข้อมูลการเผยแผ่ 3.บทบาทการเผยแผ่สู่กลุ่มเป้าหมาย 4. บทบาทการเลือกคุณสมบัติของผู้จัดรายการเพื่อการเผยแผ่ 5. หลักธรรมที่ใช้ในการเผยแผ่

คำสำคัญ : วิทยุชุมชน, การเผยแผ่, พุทธปรัชญาเถรวาท

ABSTRACT

The objectives of this thesis are as follows: 1) to study the role of community radio, 2) to study Dhamma propagation according to Theravada Buddhist philosophy, and 3) to analyze the role of community radio towards Dhamma propagation according to Theravada Buddhist philosophy. The results of the study were found that:

The roles of community radio are: 1) To publicize information, 2) To share and exchange learning, 3) To reflect problems, 4) To build unity, love and stability in the nation, 5) To help conserve arts, cultures, local wisdom and community recollection, 6) To help develop the nation, 7) To propagate religions, 8) To propagate education, and 9) To provide recreation. The Dhamma principles for propagation guidelines are: 1) qualities of a preacher, and 2) manners of teaching; elucidation and verification, inspiration towards the goal, filling with enthusiasm, and filling with delight and joy. The Dhamma principles suitable for propagation are: 1) The Threefold Training, 2) The Four Noble Truths, and 3. 5 principles of a Gradual Instruction. The roles of community radio towards Dhamma propagation are: 1) The role in propagation, 2) The role in providing information, 3) The role in propagating information to the target group, 4) The role in sorting qualifications of program runners in Dhamma propagation, and 5) The Dhamma principles used in propagation.

Keywords: Community radio, Propagation, Theravada Buddhist Philosophy

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 มาตรา 40 ระบุว่า “คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ เพื่อประโยชน์สาธารณะ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2540) กล่าวคือเป็นของชาติ ไม่ใช่ของรัฐ หรือรัฐบาลอีกต่อไปแล้ว ข้อความในมาตราดังกล่าวเท่ากับเป็นการกฤษฎาให้วิทยุชุมชนในความหมายที่แท้จริงมีโอกาสที่จะถือกำเนิดได้ในสังคมไทย และรัฐบาลในขณะนั้นได้ขานรับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ด้วยการมอบนโยบายให้กรมประชาสัมพันธ์และองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) จัดทำโครงการวิทยุชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541

วิทยุชุมชนมีบทบาทหรือมีอิทธิพลทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สำหรับบทบาทในด้านการเมือง วิทยุชุมชนสามารถเสนอแนวความคิด ถ่ายทอดความรู้ทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง วิทยุชุมชนเป็นสื่อการสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐบาลกับประชาชน เพื่อที่จะให้รู้ว่าขณะนี้รัฐบาลกำลังทำอะไร ดำเนินการอย่างไรในกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ และรัฐบาลจะทราบความทุกข์ร้อน ความต้องการของประชาชนจากวิทยุชุมชน บทบาทในด้านเศรษฐกิจ ข่าวกวามเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจของประเทศจะถูกถ่ายทอดไปสู่ประชาชนได้โดยผ่านวิทยุชุมชน บทบาทในด้านสังคม เช่น การนำเสนอข่าวพระราชสำนัก ทำให้คนในชาติได้รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชินี และพระบรมวงศ์เสนาบดี

อันเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงในชาติได้อย่างดี หรือการเสนอข่าวสารทางศิลปวัฒนธรรม เช่น งานประเพณี บุญบั้งไฟที่จังหวัดยโสธร งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาที่จังหวัดอุบลราชธานี งานประเพณีแสดงของช่างที่จังหวัดสุรินทร์ งานประเพณีรดน้ำดำหัวที่จังหวัดภาคเหนือ งานประเพณีชักพระที่จังหวัดภาคใต้ งานสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา บทบาทที่สำคัญที่สุด คือ การที่วิฑูรย์ชุมชนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่เพื่อให้เข้าถึงจิตใจประชาชน ประชาชนได้ฟังหลักธรรมเมื่อเกิดปัญหาทางจิตใจ

ในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีช่องทางอยู่หลายช่องทาง ซึ่งวิฑูรย์ชุมชนเป็นหนึ่งในช่องทางของการเผยแผ่ แต่ก็ประสบปัญหามากมาย เช่น สถานีให้เวลาในการออกอากาศไม่เหมาะสม ผังรายการธรรมะน้อยเกินไปด้วยคำนึงถึงด้านธุรกิจ ขาดผู้ให้การสนับสนุนรายการ กลัวว่าจะเสียส่วนแบ่งการตลาด (ผู้ฟัง) ไปให้กับสถานีวิทยุช่องความถี่อื่น เป็นต้น ในด้านระเบียบและข้อกฎหมายก็เป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่ธรรมะ เช่น ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเท่าที่ควร จำกัดกำลังส่งในการออกอากาศ ระยะทางการออกอากาศ ความสูงของเสาอากาศ เวลาในการต่ออายุสถานี การคิดค่าธรรมเนียม เป็นต้น ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เมื่อประชาชนมีปัญหาในเรื่องของจิตใจที่เกิดขึ้น หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญที่จะต้องนำไปสู่การเผยแผ่ทางด้านวิฑูรย์ชุมชน นอกเหนือจากการเผยแผ่ในด้านอื่นๆ แล้ว

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นนักจัดรายการวิทยุชุมชนและเป็นผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชน จึงมองเห็นความสำคัญในการแสดงให้เห็นบทบาทของวิฑูรย์ชุมชน โดยการจัดผังรายการให้มีรายการธรรมะมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนรู้เรื่องเข้าใจหลักของธรรม เพื่อจะนำไปดำเนินชีวิต แล้วเกิดความสงบสุขทางสังคม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของวิฑูรย์ชุมชน
2. เพื่อศึกษาการเผยแผ่หลักธรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของวิฑูรย์ชุมชนที่มีต่อการเผยแผ่หลักธรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

3. ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทของวิฑูรย์ชุมชนที่มีต่อการเผยแผ่หลักธรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเพื่อดำเนินการวิจัยครอบคลุม 2 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเอกสาร การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ประกอบด้วย 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ บทความ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยใน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) พุทธปรัชญาเถรวาท 2) การเผยแผ่ 3) วิฑูรย์ชุมชน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของวิฑูชุมชนที่มีต่อการเผยแผ่หลักธรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเน้นการวิจัยทางเอกสาร โดยมีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารในชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก
2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารในชั้นทุติยภูมิ คือ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ เอกสารของทางราชการ บทความวิชาการและหนังสือเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แหล่งข้อมูลคือห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย การสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต
3. นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้รวบรวมมาศึกษาวิเคราะห์ ในประเด็นบทบาทของวิฑูชุมชนที่มีต่อการเผยแผ่หลักธรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท โดยมีการเรียงลำดับเป็นขั้นตอน
4. เสนอผลการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์แล้วจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยต่อไป

5. สรุปผลผลการวิจัย

ปัจจุบันการเผยแผ่ ด้วยวิธีการเทศน์โดยตรงของพระสงฆ์ที่วัดในวันพระได้มีการใช้สื่อต่างๆ คือ เอกสารสิ่งพิมพ์โทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียง ตลอดจนวีดิทัศน์และเทปคาสเซตเข้าช่วยด้วยโดยเฉพาะโทรทัศน์เป็นสื่อที่ให้ผลดีในการเข้าถึงครัวเรือนของประชาชนจำนวนมากและยังมีคุณสมบัติเหนือสื่อประเภทอื่นๆ โดยใช้ทั้งภาพ เสียง ความเคลื่อนไหวและความรู้สึกที่มีสีสันเหมือนจริง สามารถสร้างทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อถือ ความศรัทธา ได้ดีกว่าสื่อประเภทอื่นๆ จึงได้มีการใช้สื่อโทรทัศน์เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พุทธธรรม แต่สื่อโทรทัศน์ก็ยังมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาออกอากาศที่แพง สื่อวิทยุชุมชนจึงเป็นสื่อทางเลือกที่เข้ามามีบทบาทในการเผยแผ่เนื่องจากเป็นสื่อที่ให้ผลดีในการเข้าถึงครัวเรือนของประชาชนในชุมชนและมีเสน่ห์สามารถนำคำสั่งสอนของพระสงฆ์ที่ชุมชนรู้จักศรัทธา เผยแผ่ความรู้หรือเทศน์เป็นภาษาถิ่น เป็นการปลูกฝังจริยธรรมจากพระสงฆ์สามารถดึงดูดญาติโยมได้ระดับหนึ่งโดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่ไม่มีโอกาสเข้าวัด ไปฟังเทศน์ในวันธรรมสวนะตามปกติ ซึ่งจะเป็นการช่วยลดปัญหา ช่องว่าง และข้อจำกัดการเผยแผ่พุทธธรรมทางสื่อวิทยุชุมชนจะมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น ถ้าได้นักสื่อสารมวลชนที่มีความเข้าใจหลักพุทธปรัชญาในการเผยแผ่จุดมุ่งหมายหลักของงานวิจัยเรื่องนี้คือการวิเคราะห์บทบาทของวิฑูชุมชนที่มีต่อการเผยแผ่หลักธรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทให้ได้ข้อสรุปดังนี้ คือ

1. บทบาทของวิฑูชุมชน

บทบาทของวิฑูกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ในฐานะสื่อมวลชนพอสรุปได้ คือ 1. บทบาทนำเสนอข้อมูลข่าวสาร 2. บทบาทในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบ่งปัน 3. บทบาทในการสะท้อนปัญหา 4. บทบาทความมั่นคง ความรักความสามัคคีในชาติ 5. บทบาทด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำนึกรักบ้านเกิด 6. บทบาทด้านพัฒนาประเทศ 7. บทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนา 8. บทบาทด้านการศึกษา 9. บทบาทด้านความบันเทิง

2. การเผยแผ่หลักธรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

การประกาศเผยแผ่หลักพุทธธรรมมีความสำคัญยิ่งต่อสถานการณ์พระพุทธศาสนาทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพราะเป็นจุดชี้ขาดถึงภาวะดำรงความเจริญรุ่งเรืองหรือภาวะความเสื่อมถอยชบเซา เศร้าหมองแห่งพระพุทธศาสนาอย่างมีอภิปุริสเรศได้ กล่าวเฉพาะประเทศไทย เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าสังคมไทยในอดีตส่วนใหญ่ได้รู้จัก เข้าใจ เข้าถึงหลักธรรมคำทรงสอนอันประเสริฐของพระพุทธองค์ จนสามารถเลือกสรรนำไปบูรณาการเชิงปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันก่อให้เกิดเป็นวิถีพุทธ คือ วิถีไทยดำรงชีวิตอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขพ้นจากการอยู่ร้อนนอนทุกข์มาช้านานได้ ก็เพราะอาศัยการเสียดสละทุ่มเทชีวิตอุทิศเวลาช่วยกันประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาของบรรพชนไทยทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ ผู้มีวิสัยทัศน์อันกว้างไกลมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อชาติบ้านเมือง

หลักธรรมที่เป็นแนวทางการเผยแผ่ คือ 1. องค์แห่งธรรมกถึก 5 ผู้กล่าวสอนธรรม คือ ผู้แสดงธรรมหรือนักเทศน์ 2. เทศนาวิธี 3. ลีลาการสอน หรือ พุทธลีลาในการสอน หรือ เทศนาวิธี 4 (การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง แม้ที่เป็นเพียงธรรมกถึก หรือการสนทนาทั่วไป ซึ่งมีใช้คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็จะดำเนินไปอย่างสำเร็จผลดี

หลักธรรมที่เหมาะสมในการเผยแผ่ 1. ไตรสิกขา การฝึกหัดอบรม กาย วาจา ใจ และปัญญาให้ยิ่งขึ้นไป จนบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดคือพระนิพพาน 2. อริยสัจ 4 ความจริงอันประเสริฐ 3. อนุปพพิทกา 5 เรื่องที่กล่าวถึงตามลำดับ ธรรมเทศนาที่แสดงเนื้อความลุ่มลึกลงไปโดยลำดับ เพื่อขัดเกลาอัธยาศัยของผู้ฟังให้ประณีตขึ้นไปเป็นขั้นๆ จนพร้อมที่จะทำความเข้าใจในธรรมส่วนปรมัตถ์

3. บทบาทของวิฑูชุมชนที่มีต่อการเผยแผ่หลักธรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

วิฑูชุมชนเป็นช่องทางที่นิยมและมีบทบาทอันดับตันๆ ของการเผยแผ่หลักธรรม เป็นการสื่อสารสาธารณะที่มีสมาชิกในชุมชนมีบทบาทเป็นได้ทั้งผู้สื่อสารและส่งสาร โดยไม่หวังผลกำไรทั้งทางตรงและทางอ้อม ปราศจากการครอบงำและแทรกแซงจากกลุ่มอิทธิพลผลประโยชน์ กลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองทุกระดับ โดยมีหลักปรัชญาหรือหลักการ วิฑูชุมชน “ของชุมชนโดยชุมชนและเพื่อชุมชน” เป็นของประชาชนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินงาน โดยสมาชิกในชุมชน และเพื่อประชาชนในชุมชน ในพื้นที่บริการของวิฑูชุมชนมีวิธีการเสนอข้อมูลการเผยแผ่ โดยหลักธรรมที่นำเสนอ เป็นกระบวนการที่จะนำเนื้อหาหรือเรื่องราวต่างๆ ไปสู่ผู้ฟังอย่างมีศิลปะ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การไม่ว่าร้ายใคร การไม่ทำร้ายใคร การสำรวมในพระปาติโมกข์ การรู้จักประมาณในอาหาร การนอนการนั่งในที่สงัด การประกอบความเพียรในอธิจิต

รูปแบบการเผยแผ่ศาสนา 7 วิธี 1. อุปนิสินนถา (ถ้อยคำของผู้เข้าไปนั่งใกล้) คุยสนทนาอย่างเป็นกันเอง จับเข้าคุยกัน บรรยายภาคเป็นกันเอง ไม่มีการเตรียมตัวมาก่อน ไม่เป็นแบบแผนพิธี โดยสอดแทรกหลักธรรมเข้าไปในการสนทนานั้น เรียกกันว่า เทศน์ธรรมาสน์เตี้ย 2. ธัมมิกถา (ถ้อยคำที่กล่าวถึงธรรม) บรรยายหรืออธิบายธรรม ลักษณะเป็นงานเป็นการ เป็นเรื่องเป็นราว ในปัจจุบัน ได้แก่ การปาฐกถาธรรม 3. โอวาทถา (ถ้อยคำที่กล่าวสอน) การแนะนำตักเตือนให้ละเว้นความชั่วปฏิบัติความดี แสดงพุทธพจน์หรือโอวาทสั้นๆ ของพระพุทธองค์ ใช้ในโอกาสสำคัญๆ 4. อนุสาสนิกถา (ถ้อยคำที่กล่าวสอนให้เห็นจริง) สอนในลักษณะซ้ำๆ ครั่งแล้วครั่งเล่า ย้ำเตือนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความจำได้เกิดความชินหู เนื้อหาจะเป็นคำสอน

ประเภทความไม่ประมาท ความสามัคคี ความเพียรพยายาม สติสัมปชัญญะ ความอดทน 5. ธรรมสภาจฉากธรรม (ถ้อยคำที่สนทนากันในทางธรรม) การสนทนาธรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผลัดกันพูดผลัดกันฟัง ปัจจุบัน เรียกว่า การอภิปรายธรรม การเสนาธรรม 6. ปุจฉาวิปัสสนากถา (ถ้อยคำที่ถาม-ตอบ) การเผยแผ่ที่มีรูปแบบการถาม-ตอบ อาจถามนำเพื่อกระตุ้นผู้ฟังให้ตอบเป็นการทดสอบความรู้ความเข้าใจภายหลังที่ได้อธิบายธรรมนั้นๆ ให้ฟัง หรือระหว่างที่สนทนาธรรมกันเพื่อกระตุ้นเร้าใจให้ผู้สนทนาเกิดความตื่นตัวอยู่เสมอ 7. ธรรมเทศนา (ถ้อยคำที่แสดงธรรม) การเทศน์หรือการแสดงพระธรรมเทศนา เป็นการแสดงธรรมสั่งสอนชี้แจงเรื่อง บาป บุญ โทษ ประโยชน์หรือมิใช่ประโยชน์ เพื่อให้ละชั่ว ประพฤติดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ดังนั้น ผู้เผยแผ่ควรศึกษารูปแบบวิธีการนำเสนอที่ชาญฉลาดเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ เพื่อสร้างประโยชน์เพื่อความสุขแก่ผู้ฟัง

ในส่วนพุทธปรัชญาเถรวาทมีคุณสมบัติของนักเผยแผ่ชัดเจน คือ พระธรรมกถึกหรือพระสาวกผู้เผยแผ่พุทธธรรมที่ดี จึงมีลักษณะคุณสมบัติซึ่งเป็นองค์ของกัลป์ญาณมิตร 7 ประการ 1) ปิโย เป็นที่รัก 2) ครุ เป็นที่เคารพ 3) ภาวนีโย เป็นที่ยกย่อง ทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง 4) วตตา จ เป็นนักพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไหร่ควรพูดอะไรอย่างไร 5) วจนกขโม เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำคือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ซักถาม คำเสนอแนะวิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่นุญเฉียว 6) คมกิริยจ กถิ กตตา เป็นผู้พูดเรื่องล้าลึกได้ 7) โน จมฺฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำใน หรือชักนำจูงไปในทางเสื่อมเสีย

บรรณานุกรม

- กุลกนิษฐ ทองเงา. (2556). **ลักษณะของวิทยุกระจายเสียง**. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- แก้ว ชิตตะขบ. (2553). **ประวัติความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- คุณ โทชน์. (2545). **พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อินเดียนสโตร์.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). **พุทธวิธีการสอน**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. (2540). **ทิศทางวิทยุ-โทรทัศน์กับรัฐธรรมนูญ 2540**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นภาพรณ อัจฉริยะกุลและอมรมาศ คงธรรม. (2545). **ความหมายและความสำคัญของวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์, หน่วยที่ 1. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.**
- จิรวรรณ โสภณ. (2562). **ศึกษาวิเคราะห์หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระโสภณวิสุทติกุณ (บุญเพ็ง กบฺโป)**. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระณปวร โทวาท. (2560). **ต้นแบบการบริหารจัดการเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.

พระมหาทองศรี เอกวิโส ดร. และคณะ. (2552). การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพึงวิทย์ชุมชนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา สถานีวิทยุวัดสามพรานวัดนายโรงและวัดชลประทานรังสฤษฏ์. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 114/ตอนที่ 55 ก/หน้า 9/11 ตุลาคม 2540.

กาญจนา แก้วเทพ. “คู่มือวิทยุชุมชน (FNS)”. สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2562 จาก <<http://www.thaibja.org/?p=1956>>.

กระจอกข่าว. “การใช้สื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ รวมพลคนพีอาร์ จุดนัดพบคนทำงานด้านการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานสังกัดกระทรวงสาธารณสุข”. 11 มิถุนายน 2551, สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2562 จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/khonpr/2008/07/27/entry-1>.

ครูบ้านนอกดอทคอม. “อริยสัจ 4”. 19 กันยายน 2551, สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2562 จาก <<https://www.kroobannok.com/2745>>.